

Hans Johansen Uttenthal (Helen Merete's noter)

Notizen

Zollikerberg, 21. marts 2002

I Mormonernes familieregister fandt jeg følgende:

Kirkebog dåb Garnisons kirkesogn 1746

Mette Maria Uttenthal, dobt 15. maj 1746, Far: Hans Johansen Uttendahl, Mor: Bodel Christensdatter, (evt. Bodil).

Kan Hans Johansen Uttendahl være min 3xtipoldefar ? Eller er han een af dem fra Kolding? [svaret har senere vist sig at være JA til begge spørgsmål]

Jeg skal selv se efter i kirkebogen i enten Lands- eller Rigsarkivet, men navnet er ikke til at tage fejl af.

Om Hans erfares ellers følgende i:

Københavns Rådstues Borgerskabsprotokol 1749 - 1784, Stadsarkivet, København:
1751 Juni 7 Hans Johansen Uttendahl, Muurmester, fød i Corsør, blev borger i København. Ordet "borger" havde klang. Men det var ikke for enhver. Borgeren erhvervede borgerskab ved at have bestået eksamen i sin håndtering og betalt til magistraten, hvad borgerskabet kostede.

Et par måneder efter, at han har etableret sig, holder han bryllup med jomfru Marie Cathrine Tomasdatter (senere kaldet Thomsen):
Trinitatis Sogns kirkebog 1727-1791, Landsarkivet i Kbhvn., trolovelse og vielse, side 242
1751 den 20 august viet i huuset efter Kongebref Hans Johansen Uttendahl, Muurmester, U.K. med jomfrue Maria Cathrine Tomes Datter; for ham lover Engerslev, Muurmester, boende på Amalienborgplads, for hende lover Hans Jaspersen, Skradder, boende Broellegger Stræe.

Tre år efter sit bryllup købte Hans Uttendahl den store gård i Rosenborg Kvarter Matr. Nr. 11 i Springgade. Senere blev gården nedrevet og lagt sammen med matr. nr. 9, og den er nuværende gade nr. 5 i Klareboderne samt nr. 51 i Pilestrade.

Ifølge Københavns Bytings Skødeprotokol for 1754 - 1755, Landsarkivet, (Folio 184 b), købte Hans Uttenthal (der forøvrigt senere blev kaptajn ved brandkorpset) denne ejendom for 3.000.-- Rdrl. ved skøde af 18. juni 1754, tinglast 25. juni 1754.

NB: Der findes på Stadsarkivet i København arkivalier om brandkorpset, også fra den tid da Hans Uttendahl var brandkaptajn, måske er han navnt et sted der.

I sit ægteskab fik Hans Uttenthal ikke mindre end 12 børn, af hvilke dog de 6 døde i barnealderen, medens de andre 6 overlevede ham og hans hustru. 4 sønner og 2 døtre.

Jeg er i besiddelse af kopier fra en brandtaxation af gården i Springgade nr. 11 fra 1784, da gården blev solgt af arvingerne til Andreas Schriche (det var ham der forlangte en

taxation), efter Maria Cathrine Uttendahl's død i 1784, samt af en kopi af boopgørelsen efter hende.

Af brandtaxationen kan man se at gården, som det hed dengang, egentlig var et større beboelseshus med flere lejligheder, det var altså ikke kun familien Uttendahl, der boede i det hus. De lejede ud af lejlighederne. Midt i 1700-tallet kostede i Springgaden .et kammer, et kokken og en sal til gaden 20.- Rdl. pr. halvår, det var ikke billigt på det tidspunkt.

Lige om hjørnet ved Pilestrade nr. 11, i Klareboderne nr. 9, boede gehejmeråd, overceremonimester ved hoffet og rid<,fer af elefanten Viktor Christian von Plessen, en adelsmand fra Holsten, kendt mand, hvis største interesse var heste. Han havde overopsyn med Jagerspris slot, men skal have interesseret sig mere for stutriet end for godsets drift. - Von Plessen købte det fornemme og store hus samtidig med at murermester Hans Uttendahl købte sit hus i Pilestrade. - Forskellen var, at von Plessen's hus havde 34 kakkelovne, hvilket formidler noget om husets storreise og Hans's hus havde 14 kakkelovne, det får vi at vide af brandtaxationerne. - Familien Uttendahl må have hørt, når det har skumplet med tunge karosser over de toppede brosten – der skulle til von Plessens hus. De må af og til have set de fine damer og herrer med pudrede parykker og de hvide silkestromper, der kom på besøg.

De har nok også selv haft parykker og hvide stromper, de var velhavende mennesker, hvilket ses, når man læser boopgørelsen efter dem.

Ved et tilfælde læste jeg en dag om et ganske betemt tegn på velstand i 1700-tallet og det var antallet af dyner og puder i sengene. Jeg undrede mig godt nok over det noget overvældende antal, der var opstabledt i skabssengene i Pilestrade, men nu har jeg altså fået forklaringen på det.

I opgørelsen over boet efter Hans og Maria Cathrine Uttendahl fandt jeg noget andet. Efter at alle effekter er gjort op og noteret, en del blev forseglede, står der til slut en mængde navne på mennesker, der bor til leje i et beboelseshus i Store Fiolstræde matr. nr. 191. Jeg fik en kopi afskødet til matriklen, husets ejer var Hans og Maria Cathrine Uttendahl. Skødet er svært at læse, næsten umuligt.

Følgende læste jeg i Historiske Meddelelser om København, årbog 1960:

I begyndelsen af 1700-tallet var man blevet nødt til at oprette assistens (d.v.s.hjælpe) kirkegårde i København og de hjalp, ikke mindst fordi pesten hørte op. I disse 5 kirkegårde begravedes i et halvt århundrede den fattige del af befolkningen, overklassen ønskede vedblivende at begraves i kirkerne, hvilket forårsagede en forfærdelig ligstank. I slutningen af 1750'erne var det helt galt. Kirker og kirkegårde var overfyldte.

Magistraten besluttede at anlagge en stor Assistenskirkegård udenfor byen de gamle hjælpekirkegårde (kaldt Lind) blev sløjfet og 1760 blev Assistens Kirkegård ude på Norrebro taget i brug. Hjælpekirkegården i Store Fiolstræde hed "Vor Frue Lind", det var jo Vor Frue sogn og den blev udstykket til flere byggegrunde, vistnok I.ste gang 1763, 19. december.

Familien Uttendahl købte på et tidspunkt een af grundene, (matr.191) i skødet står, der blev bygget en gård på grunden men om det var Hans og Maria's søn Hans der byggede den (han var også murmester som faderen) ved jeg ikke. I folketællingen 1787 står

sønnen Hans som husvært, altså som ejer af huset. Han bor også i een af lejlighederne... Det ser udsom om huset eller gården bliver solgt 1792 til en anden murmester, Poul Egerod. Jeg lagde mærke til, da jeg så efter i skøderne rundt omkring i Store Fiolstrade, at Poul Egerod har opkøbt mange grunde i strædet. Hvis Hans virkelig solgte til ham i 1792 var han eventuelt heldig, for i 1795 brændte København og de fleste huse i Store Fiolstrade brændte ned til grunden. Men - på den tid fandtes der allerede brandforsikringer.

Hvad Assistens Kirkegård på Nørrebro angår, forblev den i mange år en "fattigkirkegård", det var ikke fint at blive begravet derude. Assistens Kirkegård var næsten "bondeland", vejen derud var lang og trang. Trafikmidler var der ikke meget af, man måtte altså gå derud. Der fandtes kun eet fortov og een fliserække, hvis fliser tilmed var skæve - på den modsatte side var der iordyej, denne tilstand varede til 1850, så først fik man taget sig sammen til at anlægge et ordentligt fortov, medens kørebanen først blev brolagt i 1859-67.

På denne kirkegård blev min 2 x tipoldemor Temperentia, født Hiort gift 1. gang med Joseph Uttenthal.. gift 2.gang med Ludvig Christian Paus, begravet den 18. december 1840. Hun var da ca. 72 år gammel. Flere andre medlemmer af familien Uttenthal er i årenes løb blevet begravet på Assistens Kirkegård, men da var det ikke mere en fattigkirkegård og det er ikke mere "ude på landet". Da jeg var en lille pige, var det endnu et fredeligt sted. Min far tog mig ofte ved hånden og så spadserede vi sammen derover, jeg elskede at gå der sammen med ham og han fortalte om gamle dage, viste mig gamle grave og gravsten. Han må have vidst at hans familie langt tilbage var blevet begravet der, men de gamle grave var sløjfet. Senere, da han var død i 1948, gik jeg der ofte alene. - Nu er det ikke mere det samme at gå der, en eller anden kulturminister forstod ikke rigtigt den store kulturelle værdi der fandtes på Assistens Kirkegård, der skulle "ryddes op", grundigt, ud med de gamle gravsten, der fortalte så meget, væk med gravene og hvad der ellers fandtes, som vedkommende minister ikke havde rigtig forstand på, tilsyneladende.. Borgerne blev ikke spurgt.. historikerne protesterede, men hvad betød det? Der skulle renses ud og det blev der. Det må have været i 70'erne eller 80'erne. I dag står man uforstående overfor denne ødelæggelse - den er uoprettelig.

I 1770 døde Hans Johansen Uttendahl efter 19 års ægteskab og da han og hans hustru havde oprettet testamente om, at den længstlevende skulle hensidde i uskiftet bo, blev der intet skifte afholdt.

I Rigsarkivet findes et register til testamenter Her står følgende.:
1774 24.3. Uttendahl Hans, Murermester
Hans enke Maria Catharina af København

2 dotre i lige arv med 4 sønner S.R. 126

Sønner fik normalt på den tid broderparten. Døtrene fik det halve. Det lyder for mig som om Hans og Maria Cathrine var fremsynede og retfærdige mennesker.

Om hans død erfares følgende:

Københavns Adresse - Contoirs Efterretninger Nr. 54 - fredag den 6. april 1770, spalte 5

Dødsfald Sr. Hans Uttendahl, muurmester og capitain ved stadens brandcompagnie, død den 6. april, 44 år gammel.

Trinitatis kirkes begravelsesprotokol fra 1757 - 1813, landsarkivet i København
1770 den 10. april Hans Johansen Uttendahl, brand capitain og muurmester 44 år gl. fra Springgaden; i l.ste gl. jord 6 Rdlr. 4 skilling

Hans Uttendahl er blevet begravet på Trinitatis kirkes nu nedlagte kirkegård, der omgav kirken på dennes 3 sider, på den 4. side af kirken ligger jo Rundetårn. Hans enke overlevede ham i 14 år, hun døde den 13. marts 1784 om morgenen, 54 år, efterladende sig 6 børn, af hvilke det ene, datteren Dorthea Maria, var gift med Hans Nicolai Basse.

Navnet Uttenthal:

Jeg har hørt noget om at navnet Uttendahl på Struensee's tid blev forandret til den nuværende stavemåde, altså med th i stedet for dal eller dahl. Man blev lidt "tysk" dengang. Struensee kom jo fra Tyskland og der var vel af den grund et lille "trend" til det tyske, indtil Struensee blev sat fra bestillingen på grusomste Art und Weise.